

JUSTYNA ZABAWA

justyna.zabawa@ue.wroc.pl

*Banki spółdzielcze jako podmioty ekologicznie odpowiedzialne.
Analiza województwa dolnośląskiego*

Cooperative Banks as Environmentally Responsible Entities. Analysis of Lower Silesia

Słowa kluczowe: bank spółdzielczy, zielona bankowość, społeczna odpowiedzialność biznesu

Keywords: cooperative bank, green banking, corporate social responsibility (CSR)

Kod JEL: G21, G23, G29

Wstęp

W krajowej i zagranicznej literaturze przedmiotu społeczna odpowiedzialność biznesu (*Corporate Social Responsibility* – CSR) stanowi zagadnienie obecnie szeroko omawiane. Pozycje te odnoszą się przede wszystkim do podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. W opracowaniach tych podnosi się niejednokrotnie zarzut, iż faktyczne działania podejmowane w ramach CSR odznaczają się doraźnym charakterem, w związku z czym pojawia się problem z dostrzeżeniem w społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa cech długoterminowej inwestycji społecznej, która posiada realny wpływ na sukces biznesowy [Bernatta, Bogdaniienki, Skoczny, 2011, s. 16]. Pojawia się on również w publikacjach i dyskusjach traktujących o społecznej odpowiedzialności instytucji finansowych. Znaczące miejsce wśród nich zajmują banki prowadzące działalność na europejskich i światowych rynkach finansowych. Dokonując bardziej wnikliwej analizy, można zaobserwować niewielką liczbę publikacji z zakresu ochrony naturalnych zasobów przyrody przez współ-

czesne banki, w tym szczególnie przez banki spółdzielcze. Przy czym to właśnie poszanowanie naturalnych zasobów przyrody stanowi jeden z trzech podstawowych wymiarów CSR, obok wymiaru ekonomicznego i społecznego. Ponadto w obliczu obecnych uwarunkowań społeczno-gospodarczych należy pamiętać o odpowiedzialności środowiskowej w każdej z organizacji, także w tych, które prowadzą działalność w oparciu o prawo bankowe. Jako cel artykułu przyjęto zatem próbę weryfikacji hipotezy: czy polskie banki spółdzielcze są instytucjami ekologicznie odpowiedzialnymi? W tym celu podjęto czynności w zakresie przeanalizowania działań (ich zakresu oraz skali) w zakresie ochrony naturalnych zasobów przyrody faktycznie podejmowanych przez te instytucje. Przeanalizowano działania w obszarze społecznej odpowiedzialności biznesu wszystkich banków spółdzielczych prowadzących działalność na terenie województwa dolnośląskiego, które obecnie funkcjonują w ramach dwóch zrzeszeń: Banku Polskiej Spółdzielczości oraz Spółdzielczej Grupy Bankowej. Jako metody badawcze zastosowano analizę raportów społecznej odpowiedzialności biznesu, dostępnych na stronach poszczególnych banków w maju 2015 r., oraz oferowanych usług wybranych instytucji finansowych w wyżej wymienionym horyzoncie czasowym, jak również analizę krajowej i zagranicznej literatury.

1. Rozwój polskiej bankowości spółdzielczej

Obecnie jesteśmy świadkami dynamicznego rozwoju bankowości spółdzielczej. Jeszcze na początku 1994 r. funkcjonowały w Polsce 1653 banki spółdzielcze, jednak na koniec 2013 r. było ich już znacznie mniej – 571 banków prowadzących działalność operacyjną (tab. 1). Tak intensywny spadek liczby banków spółdzielczych był spowodowany zajściem szeregu niekorzystnych czynników, takich jak np. zubożenie rolnictwa, upadłość wielu przedsiębiorstw gospodarki żywnościowej oraz małych podmiotów gospodarczych korzystających z kredytów, zniesienie pomocy ze stro-

Tab. 1. Sektor bankowy w Polsce w latach 2006–2013

Liczba banków								
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Banki komercyjne*	60	61	67	64	67	66	68	67
Banki zrzeszające	3	3	3	3	3	2	2	2
Banki spółdzielcze*	584	581	579	576	576	574	572	571
Łącznie	647	645	649	643	645	642	642	640
Udział w aktywach sektora bankowego (w %)								
Banki komercyjne*	91,5	91,7	92,7	92,2	91,7	91,8	91,4	90,8
Banki zrzeszające	2,3	2,1	1,9	2,0	2,2	2,1	2,2	2,3
Banki spółdzielcze*	6,2	6,2	5,4	5,8	6,1	6,1	6,4	6,9

* banki prowadzące działalność operacyjną

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Raport NBP. Rozwój systemu finansowego w Polsce w 2013 r.].

ny Banku Gospodarki Żywnościowej nad bankami spółdzielczymi, a także słaby nadzór nad bankami [Gostomski, 2005, s. 35]. Wśród przyczyn zmniejszenia się liczby banków spółdzielczych powinno się również zwrócić uwagę na zachodzące w analizowanym okresie procesy konsolidacyjne w tym sektorze. Należy jednak wyraźnie zaznaczyć, iż mniejsza liczba banków spółdzielczych nie oznacza spadku ich sprawności funkcjonowania ani ich popularności.

W tab. 1 przedstawiono udział sektora spółdzielczego w aktywach sektora bankowego. Udział ten od 2009 r. sukcesywnie rośnie, osiągając na koniec 2013 r. poziom 8,2%. Wartość ta może się wydawać nieznaczna, ale mając na uwadze konkurencję banków spółdzielczych, jakimi są m.in. duże banki komercyjne notowane na GPW S.A., udział ten zasługuje na uwagę.

Specyficzny charakter sektora polskiej bankowości spółdzielczej, odróżniający ją od banków komercyjnych, wynika ze szczególnych przepisów prawa, które regulują funkcjonowanie tych podmiotów. Podstawowym aktem prawnym normującym działalność funkcjonujących na polskim rynku finansowym banków spółdzielczych jest ustawa o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających [Ustawa o funkcjonowaniu banków spółdzielczych]. W zakresie nieuregulowanym wyżej wymienioną ustawą są stosowane przepisy ustawy prawo bankowe [Ustawa prawo bankowe] oraz ustawy prawo spółdzielcze [Ustawa prawo spółdzielcze].

Ponadto banki spółdzielcze, które prowadzą swoją działalność na terytorium Polski, podobnie jak pozostałe banki są zobligowane na mocy obecnie obowiązujących przepisów do działania w oparciu m. in. o: ustawę prawo dewizowe, ustawę o usługach płatniczych, ustawę o swobodzie działalności gospodarczej, ustawę o Narodowym Banku Polskim, ustawę o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, ustawę prawo upadłościowe i naprawcze, a także uchwały Zarządu Narodowego Banku Polskiego w sprawie trybu i szczegółowych zasad przekazywania przez banki Narodowemu Bankowi Polskiemu danych niezbędnych do sporządzenia bilansu płatniczego oraz bilansów należności i zobowiązań zagranicznych państwa. Dodatkowo banki spółdzielcze są zobligowane, podobnie jak inne instytucje bankowe działające na terytorium Unii Europejskiej, do przestrzegania przepisów dyrektyw unijnych oraz kolejnych wersji Bazylei.

Powyższe regulacje prawne wpływają na dwoisty charakter polskich banków spółdzielczych. Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami prawa bank spółdzielczy jest jednocześnie bankiem i spółdzielnią, co wywiera znaczący wpływ na jego specyfikę, zasady oraz cele działania [Szyszko, 2009, s. 73–74].

Dualizm natury tych podmiotów znajduje odzwierciedlenie w zakresie rozwiązań o charakterze formalnym oraz instytucjonalnym, dlatego pewna ich część ma zastosowanie jedynie dla banków spółdzielczych. Można w tym miejscu wskazać na obowiązek zrzeszania się tych podmiotów, które nie posiadają odpowiednio wysokich funduszy własnych. Banki spółdzielcze na skutek współpracy z bankami zrzeszającymi mogą świadczyć usługi charakterystyczne dla banków uniwersalnych.

Wśród cech bankowości spółdzielczej, wynikających z jej uregulowań prawnych, wskazywany jest również niezarobkowy charakter banków. W systemach społeczno-gospodarczych spółdzielnie kredytowe pojawiły się jako ograny pomocnicze ruchu spółdzielczego, które wspierały potencjał wytwórczy ich członków [Szyszko, 2009, s. 74]. Należy jednak zaznaczyć, iż choć banki spółdzielcze nie stawiają sobie zysku za cel sam w sobie, to jednak jest on obecnie istotnym elementem strategii w funkcjonowaniu danego banku spółdzielczego.

Banki spółdzielcze obsługują przede wszystkim klientów z nisz rynkowych, do których można zaliczyć m.in. gospodarstwa domowe czy małe i średnie podmioty gospodarcze¹. Osiągają przy tym wyniki lepsze od banków komercyjnych, co wynika z uwarunkowań ich funkcjonowania. Banki spółdzielcze prowadzą swoją działalność w oparciu o dobrą znajomość rynków lokalnych, przez co w trafny sposób identyfikują zarówno potrzeby, jak i możliwości swoich klientów. Banki te, w odróżnieniu od banków komercyjnych, posiadają większe możliwości dostosowywania oferty oraz usług do potrzeb klienta [Siano, 2007, s. 24–26]. Wzajemna znajomość pracownika i klienta banku, czyli klienta zewnętrznego oraz wewnętrznego, implikuje łatwiejszą ocenę kondycji ekonomicznej klienta, a w rezultacie stwarza możliwość szybszego udzielenia kredytu. Należy zaznaczyć, iż owa szczególna koncentracja na kliencie to cecha nie tylko polskich, ale i zagranicznych banków spółdzielczych [Tonnellier, 2005, s. 22–23]. Ponadto polskie banki spółdzielcze wspierają lokalne inicjatywy społeczne i kulturalne, jak np. domy kultury, szkoły, szpitale czy remonty obiektów sakralnych.

Na podstawie powyższych rozważań dotyczących sektora polskiej bankowości spółdzielczej można przypuszczać, iż ten rodzaj banków przeprowadza szereg działań mających na celu realizację idei społecznej odpowiedzialności biznesu. Ponadto, mając na uwadze obecną sytuację społeczno-gospodarczą, zarówno w Polsce, jak i poza jej granicami, instytucje te wdrażają inicjatywy mające na celu poszanowanie naturalnych zasobów przyrody, co zostanie przedstawione w kolejnej części niniejszego artykułu.

2. *Green banking* jako nowy wymiar bankowości

Na przestrzeni ostatnich 40 lat możemy obserwować zainteresowanie projektami ekologicznymi, kulturalnymi i społecznymi w bankowości [Ganzo, 2014, s. 18–19]. We współczesnych uwarunkowaniach społeczno-gospodarczych szczególnie ważny wydaje się obszar związany z poszanowaniem naturalnych zasobów przyrody. Ochrona środowiska naturalnego dotyczy zarówno gospodarek wszyst-

¹ Zauważalny jest fakt, iż polskie banki spółdzielcze obsługują przede wszystkim podmioty zaliczane do grupy mikro, małych i średnich przedsiębiorców w rozumieniu art. 104, art. 105 oraz art. 106 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej z dnia 2 lipca 2004 r.

kich krajów Unii Europejskiej, jak i tych, które znajdują się poza jej strukturami. Stąd tak niezwykle ważna w tym obszarze wydaje się być rola sektora bankowego, przy czym nie sprowadza się ona jedynie do finansowania projektów nakierowanych na ochronę środowiska, ale dotyczy również prowadzenia odpowiedzialnej ekologicznie wewnętrznej gospodarki banku, odpowiedniego zarządzania kapitałem ludzkim oraz sfery *public relations* i marketingu [Dziawgo, 2010; Zabawa, 2014, s. 503–510].

Działania mające na celu poszanowanie zasobów środowiska naturalnego stanowią przejaw realizacji idei społecznej odpowiedzialności biznesu przez współczesne organizacje, a zatem również instytucje finansowe, takie jak np. banki czy firmy ubezpieczeniowe. Ponadto opracowana w 2010 r. przez Komisję Europejską strategia „Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego, zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” w istotny sposób warunkuje przyszłość ekologicznej odpowiedzialności współczesnych instytucji kredytowych. Już sama nazwa dokumentu wskazuje, iż regulacje właśnie w obszarze ochrony środowiska, a zatem także w przypadku banków, będą traktowane w sposób priorytetowy. Jak pokazuje najnowsze badanie PwC, blisko 50% prezesów największych światowych firm zgadza się, że ograniczone zasoby naturalne, zmiany klimatyczne, rozwój miast i zmiany demograficzne będą miały kluczowy wpływ na ich działalność. Jednocześnie 75% uważa, że zaspokajanie potrzeb społecznych i działania na rzecz przyszłych pokoleń są ważne nie tylko dla społeczeństwa, ale i dla efektywnego funkcjonowania podmiotów gospodarczych, w tym instytucji finansowych. Mając na uwadze powyższe uwarunkowania, coraz więcej banków, zarówno na europejskich, jak i zagranicznych rynkach finansowych, przy osiąganiu celów finansowych uwzględnia aspekty ekologiczne. O rosnącym zaangażowaniu banków w działania mające na celu ochronę naturalnych zasobów przyrody może świadczyć m.in. wzrost udziału instytucji finansowych w światowych indeksach CSR. Można stwierdzić, iż tworzenie społecznie odpowiedzialnych indeksów giełdowych stało się w ostatnich latach światowym trendem [Żądło, 2014, s. 200–201]. Są w nich ujmowane akcje spółek uznawanych za wiodące w zakresie CSR, w tym w zakresie ochrony środowiska naturalnego [Dziawgo, 2010]. Najbardziej znanym indeksem na świecie jest *Dow Jones Sustainability Indexes* (DJSI), który został wprowadzony pod koniec lat 90. XX w. przez Dow Jones, STOXX Limited i SAM Group – Sustainable Asset Management. Wśród pozostałych indeksów umożliwiających wyłonienie spółek społecznie odpowiedzialnych na światowych rynkach finansowych można wskazać m.in. na: *Calvert Social Index* (CSI), *FTSE4GOOD*, *FTSE Johannesburg Stock Exchange Socially Responsible Index* (JSE SRI), *Sao Paulo Stock Exchange Corporate Sustainability Index* (ISE), *MSCI KLD 400 Social Index* czy też *Ethibel Sustainability Index* (ESI). Należy również zaznaczyć, iż poza indeksami społecznej odpowiedzialności biznesu, w których są uwzględniane także aspekty ekologiczne, na współczesnym rynku kapitałowym istnieją jeszcze bardziej wyspecjalizowane indeksy dotyczące wyłącznie kwestii ekologicznych

[Dziawgo, 2010]. Jako przykład takiego indeksu można wskazać *UmweltBank – Aktien Index* (UBAI).

Analizując aspekty związane z ochroną naturalnych zasobów przyrody, nie można zapomnieć o znaczącej roli gospodarki Niemiec w ochronie światowych zasobów przyrody, która w coraz większym stopniu jest oparta na odnawialnych źródłach energii. Obecnie w skali roku Niemcy z OZE generują już ponad 20% konsumowanej przez siebie energii, przy czym cel niemieckiego rządu na 2020 r. wynosi 35%, a na 2050 r. – 80%, stąd tak duże zaangażowanie w ochronę naturalnych zasobów przyrody przez niemieckie instytucje finansowe, przy szczególnym udziale grupy Deutsche Bank. W Polsce również pojawiają się kolejne inicjatywy z obszaru ekologii, w których uczestniczą banki, jak np. Respect Index (na GPW), Ranking Odpowiedzialnych Firm, Raporty Społeczne, Liderzy Zrównoważonego Rozwoju czy szereg projektów Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW).

Ponadto zainteresowanie inwestycjami o charakterze proekologicznym, i w konsekwencji finansowaniem ich przy współdziałaniu instytucji finansowych, wynika z szeregu dyrektyw unijnych obowiązujących w zakresie ochrony środowiska, takich jak np. 2009/29/WE, 2009/28/WE czy 2009/31/WE. Badając literaturę przedmiotu, zauważalna jest jednak nieznaczna liczba opracowań odnoszących się do problematyki ekologizacji współczesnych banków. Jako opracowania, w obszarze literatury krajowej i zagranicznej, dotyczące działań podejmowanych przez współczesne banki w zakresie ochrony naturalnych zasobów przyrody można wskazać na: [Dziawgo, 2010; Marcinkowska, 2013; Borys, 2000; Ganzo, 2014; Lewicka, 2013; Wiegler, 2008; Dumitraşcu, Feleaga, Feleaga, 2014; Smith, 2015]. Tym samym widać również brak publikacji w zakresie ekologicznej odpowiedzialności współczesnych banków spółdzielczych, zarówno w przypadku krajowych, jak i zagranicznych pozycji literatury². Niniejszy artykuł stanowi próbę wypełnienia owej luki w literaturze przedmiotu.

3. Ekologiczna odpowiedzialność współczesnych banków spółdzielczych

Mając na uwadze uwarunkowania funkcjonowania banków spółdzielczych oraz wyzwania stojące przed podmiotami realizującymi idee społecznej odpowiedzialności biznesu, ze szczególnym uwzględnieniem aspektów związanych z ochroną środowiska, przeanalizowano wszystkie banki spółdzielcze prowadzące działalność operacyjną na obszarze województwa dolnośląskiego oraz dwa banki zrzeszające (tab. 2).

² Jedną z nielicznych pozycji literatury dotyczącej społecznej odpowiedzialności biznesu w bankach spółdzielczych: [Giagnocavo, Gerez, Sforzi, 2012]. Jednak brak publikacji poruszającej głównie problematykę ekologicznej odpowiedzialności we współczesnych bankach spółdzielczych.

Tab. 2. Banki spółdzielcze objęte badaniem

Liczba banków spółdzielczych	
21	
Spółdzielcza Grupa Bankowa	Bank Polskiej Spółdzielczości
3	18
Bank zrzeszający (SGB)	Bank zrzeszający (BPS)
SGB Bank S.A.	Bank Polskiej Spółdzielczości S.A.

Źródło: opracowanie własne na podstawie stron internetowych banków.

Wśród 21 banków spółdzielczych prowadzących działalność operacyjną na terenie województwa dolnośląskiego jedynie trzy podają do ogólnej wiadomości działania, które są podejmowane w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu. W przypadku ochrony naturalnych zasobów przyrody tylko dwie instytucje wskazały na faktycznie przeprowadzane inicjatywy. Jako przykład w tym miejscu można wskazać na Bank Spółdzielczy w Miliczu prowadzący działalność w ramach zrzeszenia Bank Polskiej Spółdzielczości. Podejmuje on szereg działań, mając na uwadze rozwój całej społeczności lokalnej³. Instytucja ta wspiera finansowo i rzeczowo lokalne placówki oświatowe i kulturalne, kluby sportowe i organizacje społeczne, przede wszystkim te, które działają na rzecz osób niepełnosprawnych i ubogich. Poza tym dofinansowuje wydarzenia, które mają na celu integrację społeczną i promocję regionu, takie jak: Święto Karpia, Dni Milicza, Cieszkowa i Krośnic czy Święto Sadów. Ponadto podejmuje działania mające na celu podnoszenie świadomości ekologicznej, jak np. organizowane przez Gimnazjum w Sułowie sympozjum „Postawy proekologiczne u progu XXI w.”. Współorganizuje również konkurs „Dziś oszczędzam w SKO, jutro w Banku Spółdzielczym”, którego zadaniem jest szerzenie wiedzy ekonomicznej wśród dzieci i młodzieży. Placówki banku są dostosowane do obsługi osób niepełnosprawnych. Bank został wielokrotnie nagrodzony przez Krajowy Związek Spółdzielczości Bankowej w konkursie „Bank Spółdzielczy w służbie społeczności lokalnej” specjalnymi wyróżnieniami (w 2002, 2005, 2008 i 2010 r.). Za wsparcie finansowe działalności społecznej Bank otrzymał wiele dyplomów i podziękowań, m.in. od lokalnej organizacji Caritas „Dyplom Dobrego Samarytanina”, a od Milickiego Centrum Medycznego tytuł „Przyjaciela Oddziału Chorób Wewnętrznych”.

Kolejny bank spółdzielczy podejmujący inicjatywy w zakresie CSR, z uwzględnieniem aspektów ekologicznych, to Bank Spółdzielczy w Oławie⁴. Instytucja ta, zgodnie z informacjami zawartymi na stronie internetowej, jest organizacją działającą zgodnie z zasadami odpowiedzialności społecznej. Bank podejmuje działania służące otoczeniu, w którym funkcjonuje. Wspiera zwłaszcza te o znaczeniu lokalnym w zakresie np. edukacji, sportu, kultury i sztuki. Poza tym angażuje się finansowo w akcje społeczne. O zaangażowaniu banku świadczą przyznane nagrody i wyróżnienia.

³ Opracowanie na podstawie: [www.bsmilicz.com.pl].

⁴ Opracowanie na podstawie: [www.bs.olawa.pl].

W przypadku pozostałych banków spółdzielczych należy zwrócić uwagę na fakt, iż nie ma informacji na temat ich społecznego zaangażowania, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów ukierunkowanych na poszanowanie naturalnych zasobów przyrody. Ponadto, analizując oferty tych instytucji, widać brak obecnie specjalnie dedykowanych usług, których realizacja może przyczynić się do ochrony środowiska naturalnego, tak jak to można zaobserwować w przypadku niektórych banków komercyjnych. Do końca 2014 r. funkcjonował program dopłat Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej do kredytów na zakup i montaż kolektorów słonecznych, który był skierowany do osób fizycznych oraz wspólnot mieszkaniowych. W obsłudze programu uczestniczyły wszystkie polskie banki spółdzielcze. Analogiczna sytuacja istnieje w przypadku dwóch banków zrzeszających. Instytucje te nie podają przykładów działań podejmowanych w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu ani w obszarze ekologii. Obecnie jedynym programem obsługiwanym przez Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. jest program NFOŚiGW: dopłaty do domów energooszczędnych⁵.

Zakończenie

Analizując obecny rynek usług finansowych, można zaobserwować, iż współczesne społeczeństwo, które staje się coraz bardziej świadome ciężącej na nim ekologicznej odpowiedzialności, również w zakresie wyboru odpowiedniego dla siebie banku będzie podejmować takie decyzje, które okażą się nie tylko nieszkodliwe, ale i przyjazne dla środowiska naturalnego. Na podstawie powyższych rozważań jednak można stwierdzić, iż hipoteza o ekologicznej odpowiedzialności współczesnych polskich banków spółdzielczych nie została udowodniona. Banki te sporadycznie podejmują inicjatywy w zakresie ochrony naturalnych zasobów przyrody. Mając na uwadze specyfikę tych podmiotów, można się spodziewać większego zaangażowania w działania mające na celu ochronę naturalnych zasobów przyrody na każdym poziomie prowadzonej działalności: finansowania projektów nakierowanych na ochronę środowiska, odpowiedzialnej ekologicznie wewnętrznej gospodarki banku, odpowiedniego zarządzania kapitałem ludzkim, jak również sfery *public relations* i marketingu, przy czym w obliczu zmieniających się uwarunkowań społeczno-gospodarczych można przypuszczać, iż ekologiczna orientacja współczesnych banków będzie stanowić jeden z głównych czynników umożliwiających uzyskanie w perspektywie długookresowej trwałej przewagi konkurencyjnej na współczesnym rynku usług finansowych. Banki spółdzielcze również będą podejmować więcej cennych inicjatyw w tym obszarze.

⁵ Szerzej: [www.bankbps.pl/klienci-indywidualni/kredyty/kredyty-hipoteczne/kredyt-na-budowe-domow-energooszczednych].

Bibliografia

- Bernatta M., Bogdaniemi J., Skoczny T., *Spoleczna odpowiedzialność biznesu. Krytyczna analiza*, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2011.
- Borys G., *Ryzyko ekologiczne w działalności banku*, Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa 2000.
- Directive 2009/28/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009.
- Directive 2009/29/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009.
- Directive 2009/31/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009.
- Dumitrașcu M., Feleaga M., Feleaga N., *Green Banking in Romania*, "Annals of the University of Oradea. Economic Science Series" 2014, Vol. 23, Issue 1.
- Dziawgo L., *Zielony rynek finansowy*, Warszawa 2010.
- Ganzo M., *Ethical Banking. Introduction to Ethical Banking from a European Perspective*, [w:] F.M. Atbani, C. Trullols (eds.), *Social Impact Finance*, Palgrave Macmillan, Basingstoke 2014.
- Giagnocavo S., Gerez S., Sforzi J., *Cooperative Banks Strategies for Social-Economic Problem Solving: Supporting Social Enterprise and Local Development*, "Annals of Public and Cooperative Economics" 2012.
- Gostomski E., *Spółdzielcze atakują!*, „Miesięcznik Bank” 2005, wrzesień.
- Lewicka B., *Ekologiczne produkty bankowe – istota, dostępność, perspektywy*, Prace Naukowe Młodych Ekonomistów Wyższej Szkoły Bankowej w Gdańsku, Gdańsk 2013.
- Marcinkowska M., *Kapitał relacyjny banku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2013.
- Raport NBP. Rozwój systemu finansowego w Polsce w 2013 r.
- Siano P., *Przyszłość bankowości spółdzielczej*, Debata zorganizowana przez Bank Polskiej Spółdzielczości S.A., „Miesięcznik Bank” 2007, marzec.
- Smith M., *Green Banking*, Salem Press Encyclopedia, January, 2015.
- Szysko M., *Banki spółdzielcze*, [w:] W. Przybylska-Kapuścińska (red.), *Pośrednictwo finansowe w Polsce*, CeDeWu, Warszawa 2009.
- Tonnellier H.J., *Genossenschaftssektor: Ueberlebensstrategien einer Grossstadtfilialbank*, „Zeitschrift fuer das gesamte Kreditwesen“ 2005, April.
- Uchwała Zarządu NBP nr 78 /2009 z dnia 29 października 2009 r. w sprawie trybu i szczegółowych zasad przekazywania Narodowemu Bankowi Polskiemu danych niezbędnych do sporządzania bilansu płatniczego oraz międzynarodowej pozycji inwestycyjnej (Dz. Urz. NBP, nr 18, poz. 20 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 16 września 1982 r. prawo spółdzielcze (Dz. U. 1995, nr 54, poz. 288 i nr 133, poz. 654 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (Dz. U. z dnia 28 marca 2007 r., nr 70, poz. 474 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (Dz. U., nr 140, poz. 938 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. prawo bankowe (Dz. U. 1997, nr 140, poz. 939; Dz. U., nr 72, poz. 665 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (Dz. U. z 2000 r., nr 119, poz. 1252 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. prawo dewizowe (Dz. U. 2002, nr 141, poz. 1178 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. 2003, nr 60, poz. 535 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. 2004, nr 173, poz. 1807 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. 2011, nr 100, poz. 1175 z późn. zm.).
- Wiegler L., *Banking with a Green Conscience*, "Engineering & Technology" 2008, Vol. 3, Issue 11.
- Zabawa J., *Zarządzanie kapitałem ludzkim we współczesnych bankach w kontekście ich ekologicznej odpowiedzialności*, [w:] L. Dziawgo, L. Patrzalek (red.), *Finanse na rzecz zrównoważonego rozwoju. Gospodarka – etyka – środowisko*, Wydawnictwo UE we Wrocławiu, Wrocław 2014.

Żądło K., *O wartości zaufania. Komunikacja i budowa zaufania a rynkowa wartość przedsiębiorstwa*, Poltext, Warszawa 2014.

www.bankbps.pl/klienci-indywidualni/kredyty/kredyty-hipoteczne/kredyt-na-budowe-domow-energo-oszczednych [data dostępu: 20.06.2015].

www.bsmilicz.com.pl [data dostępu: 20.06.2015].

www.bs.olawa.pl/ [data dostępu 20.06.2015].

Cooperative Banks as Environmentally Responsible Entities. Analysis of Lower Silesia

Corporate social responsibility is now an issue that is discussed more and more often in domestic and foreign literature. As the purpose of the article there was adopted an attempt to verify the hypothesis: are the Polish cooperative banks environmentally responsible institutions? For this purpose there have been analyzed actions (their scope and scale) for the protection of the natural resources of nature actually undertaken by these institutions. Hence, there have been analyzed reports of corporate social responsibility and financial services offered by cooperative banks operating in Lower Silesia, which currently operate under two associations: Polish Co-operative Bank and Co-operative Banking Group. As the methods there were used in the article: the analysis of corporate social responsibility reports selected financial institutions and the analysis of domestic and foreign literature.

Banki spółdzielcze jako podmioty ekologicznie odpowiedzialne. Analiza województwa dolnośląskiego

Spółeczna odpowiedzialność biznesu stanowi obecnie zagadnienie, które coraz częściej jest poruszane w krajowej i zagranicznej literaturze przedmiotu. Można zaobserwować jednak niewielką liczbę pozycji dotyczących realizacji idei CSR w instytucjach finansowych, a w szczególności odpowiedzialności ekologicznej współczesnych banków spółdzielczych. Jako cel artykułu przyjęto próbę weryfikacji hipotezy: czy polskie banki spółdzielcze są instytucjami ekologicznie odpowiedzialnymi? W tym celu podjęto czynności w zakresie przeanalizowania działań (ich zakresu oraz skali) w zakresie ochrony naturalnych zasobów przyrody faktycznie podejmowanych przez te instytucje. Z tego powodu przeanalizowano raporty społecznej odpowiedzialności biznesu oraz oferowane usługi finansowe wszystkich banków spółdzielczych prowadzących działalność na terenie województwa dolnośląskiego, które obecnie funkcjonują w ramach dwóch zrzeszeń: Banku Polskiej Spółdzielczości oraz Spółdzielczej Grupy Bankowej. Jako metody badawcze zastosowano analizę raportów społecznej odpowiedzialności biznesu wybranych instytucji finansowych oraz analizę krajowej i zagranicznej literatury.